

UDK: 811.163.41'373.49:355

Sanja ČETKOVIĆ (Nikšić)
Filozofski fakultet – Nikšić

FENOMEN DVOSTRUKOG GOVORA U VOJNO-POLITIČKOM DISKURSU U ENGLESKOM JEZIKU

Rad predstavlja pokušaj sagledavanja različitih aspekata lingvističkog izražavanja koji pokazuju leksičku indirektnost i objašnjenja stvaranja leksema koje se koriste u svrhu mijenjanja realnosti kada ona postaje nepodnošljiva, kada je ne bi trebalo prikazivati uobičajenim vokabularom. Namjera autora bila je da identifikuje riječi i fraze koje služe ublažavanju nepreferiranih iskaza u konkretnom tipu diskursa i da analizira pragmatičku osnovu njihovog postojanja i efekat koji imaju na individualnu interpretaciju realnosti. Osnovna pretpostavka ovog istraživanja jeste da eufemističke fraze koje koriste američki masovni mediji i predstavnici američke vlasti kada govore o svojim vojnim operacijama ne samo što ublažavaju surovu realnost već i, u velikoj mjeri, mijenjaju percepciju stvarnosti kod onih koji takve poruke primaju. Istraživanje je obavljeno na materijalu prikupljenom iz američkih novina, časopisa, s internetskih stranica koje su pružale mogućnost da se dođe do integralnih govora ili diskusija i intervjua sa predstavnicima vlasti.

Ključne riječi: *vojno-politički eufemizmi, dvostruki govor, diskurs, rat teror*

In our time, political speech and writing are largely the defense of the indefensible. Things like the continuance of British rule in India, the Russian purges and deportations, the dropping of the atom bombs on Japan, can indeed be defended, but only by arguments which are too brutal for most people to face, and which do not square with the professed aims of political parties. Thus political language has to consist largely of euphemism, question-bagging and sheer cloudy vagueness.

George Orwell

Orvel je, među prvima, uočio specifičan odnos između politike i jezika. Tvrdio je da jezik, umjesto da bude instrument za izražavanje misli, postaje sredstvo za njihovo skrivanje ili čak sprečavanje mišljenja. Posljedice ovoga, po Orvelovom mišljenju, sasvim su očigledne: ako misao kvari jezik, onda i jezik može pokvariti misao. Orvel nije izmislio termin »doublespeak«, ali je doprinio njegovoj popularizaciji. Riječ predstavlja amalgam dva termina koja je upotrijebio u svom najvećem romanu, »1984«. On ovdje koristi termin »doublethink«, kojim opisuje kontradiktoran način mišljenja koji dozvoljava ljudima da govore ono što je upravo suprotno od onoga što u stvari misle. Upotrijebio je i termin »newspeak« da opiše riječi koje su smišljene u političke svrhe, riječi koje ne samo da imaju političku implikaciju već su konstruisane da nametnu osobi koja ih koristi željeni stav prema stvarnosti.

Doba u kojem živimo u velikoj je mjeri takvo da je jezik kakvim ga Orvel opisuje postao jezik javnog diskursa, jezik kojim se vode poslovi od suštinskog značaja za svijet današnjice. Izgleda čak i da mi sami često ne znamo šta jedni drugima govorimo. Javni jezik postao je, kaže William Lutz, jezik obmane koji, „pod maskom otvorenosti, kao glumac igra svoju ulogu sa ciljem da impresionira publiku i onda, kada je cilj postignut, silazi sa scene, skida kostim i šminku i živi svojim ustaljenim životom“ (Lutz 1997:2).

Područje političkog života puno je takvog dvostrukog govora, premda bi ono, možda, trebalo da bude najčistije u tom pogledu. Jer, malo toga može biti važnije od jezika kojim se služimo da bismo upravljali jednom državom i vodili poslove koji su od ogromnog značaja za njenu dobrobit. Priznati da će politika uvijek biti vođena ovakvim jezikom, kaže Lutz, znači i priznati da kontinuirano propadamo kao civilizacija i da je to propadanje neminovno. Ako želimo da spasimo jezik politike, tj. način na koji se vode poslovi od državnog interesa, neophodno je sačuvati ga od štete koju mu konstantno nanosi dvostruki govor. Naravno, ova pojava karakteristična je i za druge žive jezike, ali kako je područje našeg istraživanja engleski jezik, koncentrisaćemo se isključivo na negativne posljedice dvostrukog govora u sferi vojno-političkog života u engleskom jeziku.

Dvostruki govor može se definisati kao jezik koji samo izgleda kao da prenosi neku poruku, da nešto saopštava, a u stvari to nije. On čini da loše izgleda dobro, negativno je pozitivno a neprijatno postaje prijatno, ili makar takvo da se može tolerisati. Dvostruki je govor jezik kojim se izbjegava ili prebacuje odgovornost na drugog, jezik koji je u suprotnosti

sa stvarnim, proklamovanim ciljevima. Suština njegovog postojanja nije stvar slaganja subjekta i predikata nego slaganja riječi i činjenica. Osnovna mu je osobina upravo neslaganje onoga što je rečeno i onoga što je ostalo nedorečeno, a što u stvari jeste. Neslaganje između riječi i onoga što ona označava, između onoga kako nešto izgleda i kako zbilja jeste, između esencijalne uloge jezika – komunikacije – i onoga što je cilj dvostrukog govora – da prevari, iskrivi, obmane, okoliši, uveća značaj nečega. Dvostruki govor pretvara laži političara u nešto što se imenuje kao *strategic misrepresentations*, *reality augmentation*, *terminological inexactitudes* ili *economical with the truth*; on pretvara običan kanalizacioni otpad u *regulated organic nutrients*, taj otpad ne zaudara već *exceed the odour threshold* (Lutz 1997:4).

Očigledno je da dvostruki govor posljednjih godina dobija u kvantitetu ali i u kvalitetu. Iz dana u dan postaje sve suptilniji, kompleksniji i sve teže ga je prozrijeti. I što više ovakav govor ispunjava sve pore javnog diskursa, mi smo, izgleda, sve tolerantniji prema njemu. Dok neki prostiji primjeri, poput *sales credits* za »bribes i kickbacks« („mito“), *mental activity at the margins* za »insanity« („ludilo“) ili *transportation counselors* za ljude čiji je posao prodaja automobila, danas podliježu prezirnim opaskama, oni vještiji i suptilniji oblici dvostrukog govora još uvijek prolaze bez ikakve analize i preispitivanja.

Kad god ljudi, političari, građani, televizijski voditelji i reporteri i ostali koji se bave javnim diskursom izjave ili napišu ono što žele da izjave, odnosno napišu, trebalo bi da znamo da to što kažu ili napišu odražava samo realnost kakvom je oni vide a ne kakva ona zaista jeste. Njihove riječi su, ipak, samo riječi, a ono što kažu nije realnost već njihova verzija te realnosti. Tada imamo pravo, vjerovatno čak i obavezu, da procijenimo što su ti ljudi saopštili, da o tome razmislimo i da, na kraju, odlučimo da li se sa njima slažemo.

Riječi koje koristimo da bismo postavili neko pitanje ili kojima jednostavno imenujemo određene stvari mogu uticati na naše odgovore na postavljeno pitanje ili izmijeniti način na koji gledamo na stvarnost. Lutz navodi da je jedna anketa koju je 1990. godine sproveo Nacionalni institut za istraživanja Univerziteta u Čikagu pokazala da svega 24% ispitanika smatra da se više novca treba izdvojiti za »welfare« („socijalna pomoć“), ali 68% njih bili su spremni da ulože više novca za *assistance for the poor*. Isto tako ispitanici su u velikom broju bili spremni da daju više za *national defence* i *assistance to other countries* („nacionalna odbrana“ i „pomoć

drugim zemljama“), ali nijesu htjeli da to isto učine i za »military« i »foreign aid«.

Takođe, možemo imati mnogo problema sa nazivima koje dajemo stvarima i pojavama. Ako nuklearni otpad (»nuclear waste«) nazovemo *valuable, important nuclear materials* („vrijedan i važan nuklearni materijal“) ili kažemo *monitored retrievable storage* („pokretno skladište pod nadzorom“) za skladište takvog otpada (»nuclear waste dump«), to nam može donijeti lažni osjećaj sigurnosti pri rukovanju takvim otpadom kao i veliki problem u vezi sa tim šta s takvim materijalom treba učiniti. U ovom smislu, riječi postaju, takoreći, pitanje života i smrti, pa ne možemo dopustiti da se igramo njima.

Postoje bar četiri tipa dvostrukog govora. Prvi tip čine eufemizmi, tj. riječi ili fraze izmišljene da ublaže neprijatnu i grubu realnost. Kada se eufemizam koristi iz saosjećanja prema sagovorniku, iz različitih razloga, ili iz obzira prema kulturnim ili socijalnim tabuima, to nije dvostruki govor. Međutim, kada se eufemizmi koriste da bi obmanuli ili zavarali slušaoca ili čitaoca, oni postaju primjeri dvostrukog govora. Recimo, američki Stejt department je 1984. godine donio odluku da u svojim godišnjim izvještajima o statusu ljudskih prava u svijetu neće koristiti riječ »killing« („ubijanje“), već frazu *unlawful or arbitrary deprivation of life* („nelegalno ili samovoljno lišavanje života“). Na ovaj način izbjegava se svaka neprijatna diskusija o onim ubistvima koja su konstruisale i odobrele vlade zemalja koje uživaju zaštitu Sjedinjenih Država. Stoga je ovo jezik, kaže Lutz, smišljen da izmijeni našu percepciju stvarnosti jer je njegova stvarna namjera kontradiktorna onom što je očigledno.

D. J. Enright, takođe, pravi razliku između „pravog eufemizma“, koji je karakterističan za privatni život ljudi, i takozvanog „eufemizma obmane i propagande“, koji dominira u dvadesetom vijeku (pa tako i na početku dvadeset prvog), a koji se javlja u javnoj sferi (politike, vojske, reklame), gdje može da „pričini velike štete“ (Enright 1985:3). Ljudi danas žele da budu informisani, a sile koje u svojim rukama drže te informacije iznalaze različita jezička sredstva koja će omogućiti da informisanje javnosti usklade sa ciljevima koje žele postići.

Robert M. Adams smatra da eufemizam cvjeta tamo gdje „nepoželjna istina treba da se sakrije od drugih ili nas samih, a prateći je činilac restriktivnih ideologija. U korišćenju eufemizma leži zataškavanje i laž pa on predstavlja korupciju jezika i njegov dezodorans“ (Adams, 1985:44).

Hugh Rawson, opet, kaže da je uloga eufemizama da „stoje umjesto nečeg drugog ali se, pri tom, svi pretvaraju da to drugo i ne postoji“ (Rawson, 1981:3).

Drugi tip dvostrukog govora predstavlja žargon, specijalizovani jezik trgovine, različitih profesija i sličnih grupa, ljekara, pravnika, inženjera, edukatora ili auto-mehaničara. Kada se koristi u okviru određene grupe, žargon omogućava jasnu, efikasnu i brzu komunikaciju, jer se svi članovi grupe međusobno savršeno razumiju. Međutim, kada neki član grupe koristi žargon da bi komunicirao sa nekim ko toj grupi ne pripada, čini to svjestan da ga ta osoba neće razumjeti, i to onda jeste dvostruki govor.

Treći je tip dvostrukog govora **birokratsko fraziranje, gomilanje riječi i fraza** kojima se „hrani“ publika. Lutz daje primjer u kojem se Alen Grinspen, član predsjedničkog Ekonomskog savjeta, obraća Senatu:

It's a tricky problem to find the particular calibration in timing that would be appropriate to stem the acceleration in risk premiums created by falling incomes without prematurely aborting the decline in the inflation-generated risk premiums...

Da li su slušaoci uopšte razumjeli ono što je rekao i da li je on zaista vjerovao u to da njegova izjava objašnjava nešto? Ovo je, dakle, jezik koji samo izgleda kao da prenosi neku poruku i saopštava nešto, ali to u stvari ne čini (čak iako bi se moglo otkriti neko značenje u svemu što je rekao, što bi moralo potrajati).

Četvrti tip dvostrukog govora jeste visokoparan, bombastičan jezik koji čini da obično izgleda izuzetno, da svakodnevne stvari djeluju impresivno, da se uveća značaj ljudi, stvari ili situacija koje u normalnim okolnostima ne bi bile tako važne, da ono što je prosto postane složeno. Tako auto-mehaničari (car mechanics) postaju *automotive internists*, polovna auta (»used cars«) nazivaju se *pre-owned* ili čak *experienced cars*. Isto tako kada Pentagon koristi frazu *pre-emptive counterattack* da označi da su Amerikanci napali prvi ili izraz *tactical redeployment* pod kojim se krije povlačenje američkih vojnih snaga, to su primjeri tipičnog dvostrukog govora (Lutz 1990:263).

Dvostruki govor nikako ne predstavlja novinu dvadesetog vijeka u jeziku politike ili ekonomije. Ublažavanje iskaza u vojno-političke svrhe postojalo je od samih početaka istorije političkog djelovanja. Cezar je, tako, svoj brutalni pohod na Gale i pobjedu svoje vojske nazvao *pacifying Gaul* (Rampton & Stauber 2003:118).

Stari kineski filozof Konfučije, na pitanje svog učenika što bi prvo uradio kada bi postao vladar, odgovorio je: „Prvo bih izmijenio značenja riječi“, a zatim objasnio: „Kada su imena pogrešna, govor ne zvuči razumno, a kad on nije razuman, stvari se ne rade kako treba; kada se stvari ne rade kako treba, struktura društva je ugrožena, a kada je struktura društva ugrožena, kazne za zločine nijesu odgovarajuće; kada kazne za zločine nijesu odgovarajuće, ljudi ne znaju šta rade.“ (Pool 2006:1; prev. autora)

Međutim, i u savremenim društvima koja sebe ponosno nazivaju „demokratskim i otvorenim“, izgleda da je u prirodi svake vlasti da nešto pokušava verbalno sakriti od javnosti. Ta skrivanja i manipulacije imaju i zaseban vokabular, jer ako bi propaganda i uveličavanje bilo suviše upadljivo, i njihova bi efikasnost došla u pitanje. Oni koji raspolažu informacijama uglavnom i kontrolišu ono što će mediji prenijeti i kako će to učiniti u svakom konkretnom slučaju, ako se vijest uopšte prenese javnosti.

Dvostruki govor

u modernoj američkoj vojno-političkoj retorici

Nakon terorističkog napada na SAD, 11. septembra 2001. godine, stvoreni su brojni eufemistički izrazi koji bi se mogli klasifikovati kao „eufemizmi u službi nacionalne bezbjednosti“. Jedan od njih je 9/11 – eufemizam u vidu dviju vezanih brojki, koji označava kobni datum napada na Ameriku 11. septembra 2001, u kom je život izgubilo oko 3000 ljudi. Izraz 9/11 svojom minimalističkom formom pokušava da, koliko je moguće, odagna asocijacije na užas i strah koji je obuzeo ovu naciju kao žrtvu napada. Pošto je događaj bilo teško opisati riječima a da se ne prizovu bolne slike, mehanički se izgovara fatalni datum, i to se nebrojeno puta ponavlja, kao u ritualnom obredu. Osim toga, 9/11 ima formu slogana koji je, zbog toga što je kratak, lako i zapamtiti. I još nešto mu daje uzbudljiv prizvuk – broj se slučajno podudara sa brojem američke službe hitne pomoći.

Veličanstvena i moćna fraza *War On Terror* smišljena je isključivo za javnost dok se u vojnim i obavještajnim krugovima koristi drugačiji naziv za istu stvar »Global War on Terrorism« ili GWOT. Za javnost je moralo biti smišljeno nešto kraće i impresivnije. Rat teroru objavljen je zvanično 20. septembra 2001. u istorijskom obraćanju predsjednika Buša američkoj naciji. Međutim, terorizam predstavlja samo jednu pojavu, tehniku ili taktiku u službi nasilja, a ne nekakvu državu ili grupu ljudi, pa sama ideja da se rat može objaviti jednoj taktici djeluje apsurdno, kao što bi bilo objaviti rat bombardovanju ili upotrebi snajpera. Sa terorizmom se,

na kraju, ne može ni sklopiti primirje. *The New York Times* objavljuje 17. septembra 2001. godine tekst iz kojeg se može naslutiti ko će, ustvari, biti meta ovog rata:

Deputy Secretary of State Paul D. Wolfowitz spoke last week of "ending states who sponsor terrorism". Officials say now that he misspoke, that he meant to say that the goal is ending state support.

U ovom primjeru vidimo i kako su stručnjaci za odnose sa javnošću doveli u red izjavu »ending states who sponsor terrorism« („uništavanje zemalja koje podržavaju terorizam“), izjavivši da se zamjenik državnog sekretara pogrešno izrazio („misspoke“) i da je mislio da kaže da je „cilj ukidanje državne pomoći tim zemljama“ (*the goal is ending state support*).

Rat teroru ubrzo je dobio i konkretne, potencijalne mete: države koje bi, ubuduće, mogle biti napadnute zbog sumnji da razvijaju ili ohrabruju terorističke aktivnosti u svijetu. Danas čuvena fraza *axis of evil* prvi put je upotrijebljena u govoru predsjednika Buša u januaru 2002. godine. Ovim imenom predsjednik je obuhvatio tri zemlje: Iran, Irak i Sjevernu Koreju:

States like these, and their terrorist allies constitute an **axis of evil**, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regions pose a grave and growing danger. They could provide these arms to terrorists giving them the means to match their hatred. They could attack our allies or attempt to blackmail the United States. In any of these cases, **the price of indifference would be catastrophic.**¹

Pojam *axis* poznat je iz vremena Drugog svjetskog rata kada se frazom *axis of power* pripremala javnost za rat protiv zemalja koje su činile „sile osovine“. Upotreba ove riječi u drugačijem kontekstu bila je potpuno neprimjerena. Pod njom se podrazumijeva savez ili konfederacija zemalja pomenutih u govoru, koje predstavljaju ogromnu opasnost upravo svojim savezničkim vezama a ne toliko svojom samostalnom akcijom. Međutim, Irak i Iran su decenijama bili žestoki neprijatelji ali ne postoji nijedan argument koji bi doveo u vezu Sjevernu Koreju sa njima.

¹ President Deliver State of the Union Address, 29. januara 2002. <http://www.white-house.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

Američka invazija Iraka dugo je u vladajućim krugovima nazivana „oslobođenje“ (*liberation*) mada su je brojni kritičari zvali „okupacija“ (»occupation«) i pitali se kada će vlast konačno priznati da se ne radi o oslobađanju ove zemlje već o klasičnoj okupaciji od strane SAD-a.

Drugi primjeri dvostrukog govora za rat u Iraku, kojima se pobjeda želi poistovjetiti s oslobođenjem iračkog naroda, jesu „široka, zajednička kampanja“ (*a broad and concerted campaign*), gdje se pokušava stvoriti iluzija udruženih, multinacionalnih napora da se postigne uzvišen cilj, zatim „rušenje terorističkog državnog aparata“ (*tearing down the apparatus of terror*), „sukobljavanje sa diktatorima“ (*confronting dictators*) ili „promjena vlasti“ (*regime change*), u pokušaju da se invazija opravda humanitarnim razlozima. U narednom citatu neke od ovih fraza ili njihove varijante imamo u jednom od mnogobrojnih primjera psihološkog, info-rata, u vidu propagandnih radio-emisija, koji su prethodili bombardovanju. U njemu se, takođe, ističe urgentnost vojne intervencije američkih snaga u Iraku (»if we must begin a military campaign...«), uprkos brojnim protivljenjima raznih strana:

Many Iraqis can hear me tonight in a translated radio broadcast, and I have a message for them. **If we must begin a military campaign**, it will be directed against lawless men who rule your country and not against you. As our coalition takes away their power, we will deliver the food and medicine you need. **We will tear down the apparatus of terror** and we will help you build a new Iraq that is prosperous and free [...] **The day of your liberation is near.**²

Prethodno pomenuti primjer *regime change* zaslužuje posebnu pažnju. Već sama riječ „režim“ ima negativnu konotaciju iako je nekada imala neutralno značenje i označavala svaku vlast neke zemlje. Danas, nazvati neku vlast režimom znači reći da je ona na neki način nelegitimna, da je predvodi neki genocidni diktator ili da jednostavno nije demokratska, najčešće u smislu da nije otvorena za privatizaciju za strane, zapadne kompanije. Tako izjaviti da je u nekoj zemlji na vlasti „režim“ implicira da bi bilo dobro smijeniti ga na neki način.

Istraživanjem retorike predstavnika američke vlasti iz ovog perioda pokazalo se da postoji više tipova ublažavanja iskaza u vojno-političkom

² »President Says Saddam Hussein Must Leave Iraq Within 48 Hours«, 17. marta 2003. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030317-7.html>

diskursu. Stil određenog teksta, odnosno način na koji je formulisan, zavisi od situacije u kojoj je izrečen ili publike kojoj je namijenjen. Svijest o publici najbolje se očituje kroz metalingvističke iskaze kojima se političari i vojna lica služe da opravdaju svoju terminologiju i ocrne iskaze „suprotne strane“. U oba slučaja govori se o potrebi da se upotrijebi „pravi“ izraz, „pravičan“ izraz, „precizan“ izraz, odnosno „netačan“, „nepravedan“ itd., za suprotnu stranu.

But Paige Craig, the West Point dropout and former Marine intelligence specialist who is the Lincoln Group's president, says **the practice is not propaganda. The word carries such baggage, such suggestions of mind control.** So in the industry in which euphemism thrives, **a more elegant word is deployed.**

”We call it influence“, says Craig.³

Vojno-politički tekstovi nose u sebi mnogo odlika birokratskog načina izražavanja. Jedna od njih je vrlo česta upotreba pasiva (“I was advised“; ”As I was told“; “I was informed“), čime vršilac radnje ostaje nepoznat ili se ograđuje od mogućih posljedica i čitava situacija postaje neodređenija.

Značajno se, u procesu ublažavanja nepreferiranih iskaza, javljaju i riječi latinskog ili drugog stranog porijekla: *perform duties* umjesto »do one's job«; *I had come into possession of* umjesto »I had«; *It was my understanding* umjesto »I knew«; *specified* umjesto »certain«; *attributable to* umjesto »caused by«. Tu su i brojne pompezne riječi poput *confidentiality*, *national security situation*, *to the best of my recollection* (»I remember«); *at that point of time* (»then«); *at what point in time* (»when«); *prior to* (»before, previous«).

Ublaženo prikazivanje veoma negativnog stanja stvari ostvaruje se i opisnim sintagmama ili kovanicama (posebno složenicama): “[...] not [...] torture [...] debriefings“, kada se želi poreći da je tokom ispitivanja zatvorenika primjenjivano mučenje. Što se samog mučenja osumnjičenih terorista tiče, nalazimo čitavu lepezu eufemiziranih i apstraktnih, novih fraza, poput *repetitive administration of legitimate force*, *sleep management*, *stress positions*, *waterboarding*, *self-injurious behaviour*, *hanging gestures* ili *ghost detainees*, za one zatvorenike kojima se gubio svaki trag a prema kojima je svaki tretman bio legalan, jer nijesu postojali na zvaničnim spisovima.

³”The Word at War“, *The Washington Post*, 26. marta 2006. D01.

Pokazano je da je ublažavanje moguće vršiti i upotrebom konstrukcija tipa *negacija + pozitivan pridjev*, kao: *not safe place to be* (»dangerous place«); *it's not going to be bloodless* (»it's going to be bloody«); *this is not a quick matter* (»this is going to be slow«), ili konstrukcije *negacija + prepoziciona fraza*, kao *not in conformity with UN Charter* (»illegal«).

Eufemizmi, metafore i drugi načini ublažavanja iskaza u vojno-političkom diskursu u značajnoj mjeri omogućavaju lingvističku indirektnost koja dominira ljudskom komunikacijom modernog doba. Sredstva za ublažavanje nepreferiranih iskaza imaju za cilj zamjenu jednog imena nekim drugim, stvarajući tako poželjna konotativna značenja. Osnovna uloga eufemizama jeste mijenjanje pejorativnog ili negativnog, ali poznatog, uobičajenog naziva za nešto novim, ublaženim terminom. Suštinska razlika između dvostrukog govora kao posebnog tipa i ostalih eufemizama u tome je što se ovaj prvi koristi s namjerom da manipulíše, obmane ili sakrije istinu, stvarajući privlačnije ili publici laskavije izraze. Cilj njegove upotrebe jeste uticaj na ljudsku imaginaciju, jer on ne stvara kompletnu sliku u glavi, niti u potpunosti definiše događaje i stvari.

Literatura

- Adams, Robert M. (1985), *Soft Soap and the Nitty-Gritty In: Enright, D. J. (Ed.) Fair of Speech: the Uses of Euphemism*. Oxford: Oxford University Press.
- Bugarski, Ranko (1997a), *Jezik od mira do rata*, Beograd: Čigoja štampa XX vek.
- Bugarski, Ranko (1997b), *Jezik u društvenoj krizi*. Beograd: Čigoja štampa XX vek.
- Enright, D. J. (1985), *Fair of Speech: The Uses of Euphemism*, Oxford: Oxford University Press.
- Holder, R.W. (2003), *A Dictionary of Euphemisms, How Not to Say What You Mean*, Oxford: Oxford University Press.
- Lutz, William (1996), *The New Doublespek: Why No One Knows What Anyone's Saying Anymore*, New York: Harper Collins Publishers.
- Lutz, William (1999), *Doublespeak Defined: Cut Through the Bull and Get the Point*, New York: Harper Collins Publishers

- Orwell, George (1968), "Politics and the English Language" in **The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell**, ed. Sonia Orwell and Ian Gerge, vol.2, New York: Harcourt Brace Jovanovich
- Pool, Steven (2006), **Unspeek; How Words Become Weapons, How Weapons Become a Message and How That Message Becomes Reality**, New York: Grove Press.
- Quirk, Randolph (1985), Natural language and Orwellian Intervention In: Greenbaum, Sidney (Ed.) **The English Language Today**, Oxford: Pergamon Press.
- Rampton, Sheldon and John Stauber (2003), **Weapons of Mass Deception; The Uses of Propaganda in Bush's War on Iraq**, London: Robinson
- Rampton, Sheldon and John Stauber (2006), **The Best War Ever; Lies, Damned Lies, and the Mess in Iraq**, New York: Penguin Group (USA) Inc.
- Rawson, Hugh (1995), **Rawson's Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk**, New York: Crown
- Van Dijk, T.A. (2006), "Discourse and Manipulation" in *Discourse and Society*, vol. 17, 359-383, London: SAGE Publications
- Van Dijk, T.A. (2005), "War Rhetoric of a Little Ally: Political Implicatures of Aznar's Legitimization of the War in Iraq", *Journal of Language and Politics*, 4 (1), pp. 65-92, Special Issue "The Soft Power of War Legitimacy and Community in Iraq War Discourses" edited by Lilie Chouliaraki, London: Benjamins Publishing Company
- Wasserman, Paul and Don Hausrath (2006) **Weasel Words; The Dictionary of American Doublespeak**, Sterling, Virginia: Capital Books Inc.

Sanja ĆETKOVIĆ

**THE PHENOMENON OF DOUBLESPEAK IN MILITARY AND
POLITICAL DISCOURSE IN ENGLISH LANGUAGE**

This paper presents an attempt to gain insight into various aspects of linguistic expressiveness related to lexical indirectness and attempts at exploring the evolution of lexemes used to modify reality, when reality is unbearable or unmentionable. My intention is to identify lexemes, words and phrases that serve to tone down the unpreferable statements in this specific type of discourse, and to analyze the pragmatic grounds on which these terms are used and their effect on individual interpretation of reality. The main argument of this paper is that words and phrases euphemistically used by American mass media and American Government representatives to refer to their military operations not only sugar-coat harsh reality but also deliberately, and to a large extent, alter the addressee's perception of reality. The research is based on the material which has been collected from American newspapers, magazines, and internet sites that provide the transcripts of integral speeches, discussions or interviews with the representatives of current American administration.

Key words: military and political euphemisms, doublespeak, discourse, war on terror